

INDEX ZÁKLADNÍCH SCHOPNOSTÍ 2008

PŘÍLIŠ POMALÝ ROZVOJ!

Při zachování současného trendu do roku 2015 rozvojových cílů tisíciletí nedosáhneme

THE BASIC CAPABILITIES INDEX – BCI

Index základních schopností – měřítko „důstojnosti pro všechny“

Existuje mnoho definic „chudoby“ a mnoho metod jejího poměřování. To, jakým způsobem společnost definuje, kteří z jejích členů jsou chudí, je relativní koncept, který se proměnuje v čase. Obvykle však vyjadřuje nedostatečné uspokojení souhrnu základních potřeb, kterými jsou především bydlení, ošacení, vzdělání, strava, přístup ke zdravotní péci a zábava. Nepřítomnost televizoru v rodině se tak dnes mnohde může stát definičním znakem její chudoby, přičemž ještě před padesáti lety bylo vlastnictví televizoru luxusní záležitostí.

Jestliže neschopnost důstojně uspokojit některé základní potřeby definuje domácnost jako chudou, pak nemožnost dosažení příjmu alespoň minimální denní dávky potravy definuje podmínky „extrémní chudoby“ či „absolutní chudoby“. Vychází ze empirického výzkumu provedeného před dvěma desetiletími, určila Světová banka příjem jednoho dolara na den jako univerzální měřítko pro definování extrémní chudoby.

Ukazatele chudoby založené na příjmu jsou velmi těžko vypočitatelné, jelikož vyžadují rozsáhlé a nákladné průzkumy na úrovni domácností. Není žádoucí, že nízkým příjmem mají rozšířejí neformální a nemonetizovanou (nejenžen) ekonomiku, obsahující zranitelné sociální segmenty – obzvláště ti, žijící mimo velká města, mají tendenci uspokojovat větší část svých potřeb mimo tržní hospodářství, což činí odhady příjmu a jejich mezinárodní srovnání ještě obtížnejší. Když takovéto odhady existují, pak je velmi obtížné hodnotit jejich vývoj v čase, protože mezi jednotlivými provedenými výzkumy často uplyne mnoho let.

Ještě před rozsáhlým celosvětovým průzkumem týkajícím se příjmové chudoby, uskutečněným v roce 2005, vycházely odhady úrovně chudoby založené na příjmu jednoho dolara na den z výzkumu provedených pro většinu zemí v roce 1993 a v roce 1985 pro Indii, přičemž v Číně žádná taková studie nebyla do té doby provedena. Proto byla veškerá dosavadní čísla o nejlidnatější zemi světa pouhými odhady vzdělanců.

A protože vymezení příjmové chudoby, založené na průzkumech v domácnostech, obvykle vyjadřují národní průměry, jsou nepoužitelná pro analyzování rozdílných úrovní chudoby mezi jednotlivými oblastmi a obcemi. Jestliže instituce občanské společnosti sledují národní politiku, tak jí to po celém světě čini národní koalice v rámci Social Watch, pak jsou jednotlivé trendy ještě důležitější než samotná absolutní čísla. Zvyšuje se chudoba či naopak míz? Jsou jednotlivé trendy výraznější než v sousedních zemích nebo naopak? A jak jsou na tom sousední provincie?

Z této důvodů vyuvin Social Watch tzv. index základních schopností (Basic Capabilities Index – BCI) jako nástroj pro monitorování vývoje základních sociálních ukazatelů a pro jejich porovnávání mezi státy i v jejich rámci, a to bez užívání příjmových statistik*.

Ukazatele BCI popisují stav v jednotlivých oblastech vyznačených prostřednictvím mezinárodně odsouhlasených

rozvojových cílů (vzdělání, zdraví dětí a reprodukční zdraví). Neužíváním příjmu jako ukazatele se BCI drží definice chudoby založené na kapacitách a na naplňování či potlačování lidských práv. Přitom však je tento index poměrně lehce vypočitatelný na úrovni regionů i obcí.

BCI je jednoduše vypočitatelný průměrem tří indikátorů: Procento dětí, které ukončí pátý ročník základního vzdělávání, procento dětí, které se dožijí pátého roku věku (založeno na úrovni dětské úmrtnosti dětí do pěti let) a procento porodů uskutečněných za odborné zdravotní asistence.

Jako souhrnný ukazatel poskytuje BCI solidní obecný přehled zdravotního stavu a základní vzdělanosti populace. Také se ukáže, že naplňování BCI věrně koreluje s měřením ostatních lidských kapacit, týkajících se sociálního rozvoje v jednotlivých zemích. Index umožňuje pro každou zemi stanovit skóre a porovnat ji s jinými zeměmi, nebo vyhodnotit její vývoj v čase.

Nejvyššího možného skóre BCI je dosaženo, když je všem ženám během porodu poskytnuta zdravotní asistence,

zádné dítě neopustí školu před dokončením pátého ročníku školy a dětská úmrtnost je menší než pět úmrtn na každých tisíc narozených dětí, což se jeví být tou nejnižší možnou dosažitelnou úrovni. Tyto ukazatele mají úzky vztah k minimálním sociálním kapacitám, které by měly mít členové jakékoli společnosti, a vzájemně se silně ovlivňují.

Obzvláště se zaměřují na ty kapacity, které zohledňují nejmladší členy společnosti a reflektoují zájem na zdraví žen, čímž podporují možnosti budoucího rozvoje.

Hodnota BCI blízkou 99+ v podstatě znamená, že prakticky všichni obyvatelé země mohou využívat institucí základního vzdělávání a základního zdravotního přístupu. Protože vysoké úrovne BCI může být dosaženo pouze bez podvýživy (děti a jejich matek) a při zajištění bydlení, základní zdravotní péče a hygieny pro každého člena společnosti, je v rámci Social Watch chápána hodnota BCI blízkou maxima jako synonymum „důstojnosti pro všechny“, které chce dosáhnout Všeobecná deklarace lidských práv. Taková důstojnost není cílem společenského rozvoje, ale nezbytnou počáteční podmínkou pro jeho dosažení.

Z této důvodů není BCI obzvláště užitečný pro rozlišování mezi zeměmi, které již dosáhly minimálních sociálních standardů, ale ukazuje se být velmi vhodným pro vyhodnocení situace a tendencí vývoje všude tam, kde se stále udržuje poměrně vysoká úroveň chudoby.

Generální tajemník OSN Ban Ki-Moon zdůraznil, že „Rozvojové cíle tisíciletí stanovily časově závazné cíle, jimiž může být měřen pokrok.“

*Současná formulace BCI byla vypracována výzkumným týmem Social Watch a je založena na myšlence prvotně rozvinuté do podoby tzv. „Ukazatele kvality života“ (Quality of Life Index) v rámci Action for Economic Reform pro národní koalici Social Watch na Filipínách. Dále byla inspirována Capability Poverty Measure (CPM), který navrhl profesor Amartya Sen a popularizoval Human Development Report UNDP. Pro detailní metodologické vysvětlení a kompletní přehled, na kterých je BCI založen, navštivte webovou stránku www.socialwatch.org

Dosavadní a předpokládaný vývoj BCI

V osmdesáti zemích zahrnujících polovinu světové populace je dosahováno nízké, velmi nízké či kritické úrovni BCI. Pouze v šestnácti z nich došlo k výraznému zlepšení oproti roku 2000. Tato skupina však obsahuje velké země, jako například Indii, a představuje tak celkovou populaci 1,6 miliard. Oproti tomu ve třinácti zemích s nízkým BCI, jejichž populace čítá dohromady 150 milionů, se situace zhoršuje, když ve většině z nich obyvatelstvo trpí kvůli válčení či ozbrojeným konfliktům.

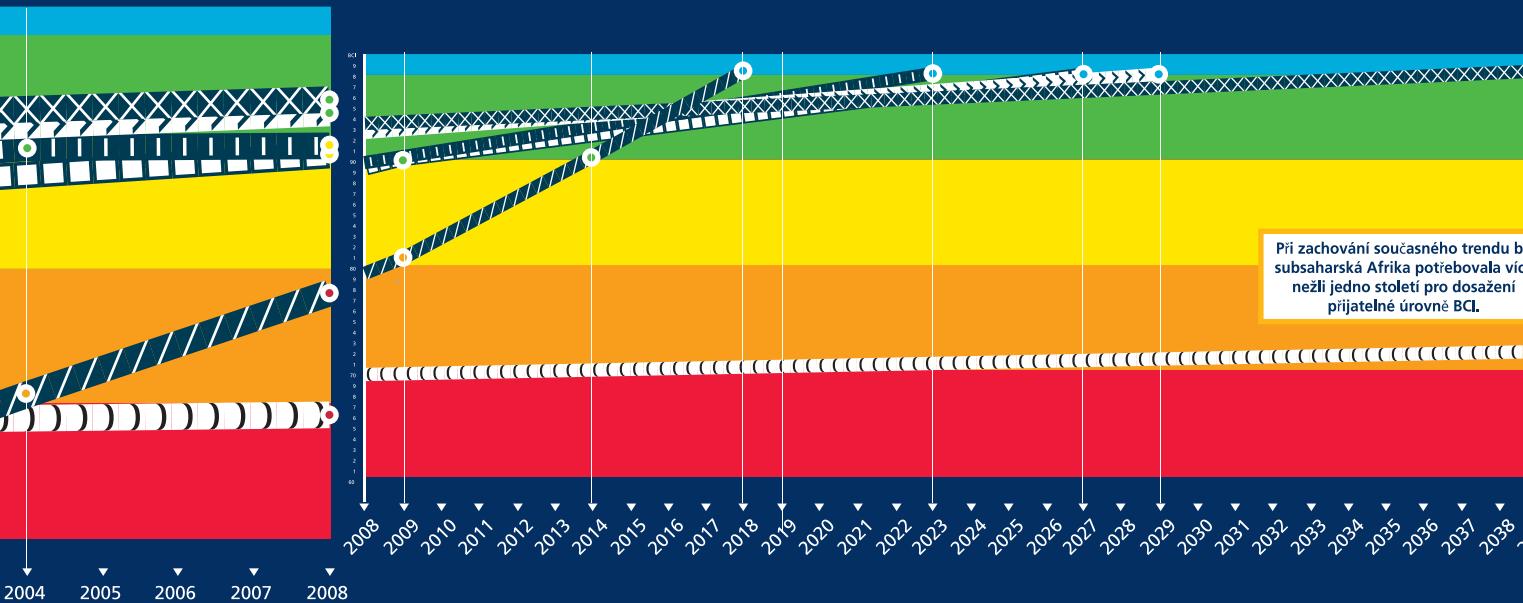
Naprostá většina světové populace žije v zemích, ve kterých dochází ke stagnaci sociálních ukazatelů či v nich není dosahováno dostatečného zlepšení takovým

způsobem, aby se dospělo k jejich přijatelné úrovni během příštích deseti let, nebo pro které neexistují důvěryhodné zdroje informací nutných pro vyhodnocení jejich vývoje.

V případě Subsaharské Afriky je zlepšování sociálních ukazatelů tak pomalé, a to navzdory současnemu působivému ekonomickému růstu, že při zachování důkladně pokroku, musí však zároveň pokrýt zdroje zlepšení v oblastech vzdělávání a zdravotní péče. Z hlediska historie však existují i důkazy pro pravý opak: Ohromující ekonomický růst Číny, zdá se, začal teprve až POTÉ, co bylo dosaženo základního všeobecného zlepšení ve vzdělávání a zdravotní péci.

Současný vývoj chudoby v Číně je obtížně určit. V současnosti máme k dispozici, jako výsledek důvěryhodného globálního výzkumu, hodnoty příjmové chudoby pro rok 2005; veškerá dřívější čísla jsou pouhými odhadů. Navíc v rámci přechodu k tržní ekonomice může příjem vzrůstat bez toho, aby došlo ke skutečné změně v životě lidí. Pomyšleme jen na komunitní systém, v kterém byly miliardy rolníků soběstačných. Ti v současnosti dostávají plat, musí však také platit za jídlo, které dříve dostávali zadarmo. Celkově započítaný příjem pak vzrůstá penězi, které dostanou, i těmi, kteří zaplatí.

Měly by se Social Watch pokusit sestavit odhad pro současný vývoj čínského BCI? Domníváme se, že nikoli. Hodnověrnost našeho indexu je založena na tom, že jeho data jsou ověřitelná v publikacích důvěryhodných

Jak je na tom Čína dopravdy?

Čína je jednou z dvaceti tří zemí, o kterých BCI 2008 neposkytuje informace týkající se směru či rychlosti jejich vývoje. To je také země, která podle odhadů příjmové chudoby dělá takové pokroky, že tím ve světovém

průměru kompenzuje problémy zbytku světa.

Současný vývoj chudoby v Číně je obtížně určit. V současnosti máme k dispozici, jako výsledek důvěryhodného globálního výzkumu, hodnoty příjmové chudoby pro rok 2005; veškerá dřívější čísla jsou pouhými

odhadů. Navíc v rámci přechodu k tržní ekonomice může příjem vzrůstat bez toho, aby došlo ke skutečné změně v životě lidí. Pomyšleme jen na komunitní systém, v kterém byly miliardy rolníků soběstačných. Ti v současnosti dostávají plat, musí však zároveň pokrýt zdroje zlepšení v oblastech vzdělávání a zdravotní péče. Z hlediska historie však existují i důkazy pro pravý opak: Ohromující ekonomický růst Číny, zdá se, začal teprve až POTÉ, co bylo dosaženo základního všeobecného zlepšení ve vzdělávání a zdravotní péci.

Měly by se Social Watch pokusit sestavit odhad pro současný vývoj čínského BCI? Domníváme se, že nikoli. Hodnověrnost našeho indexu je založena na tom, že jeho data jsou ověřitelná v publikacích důvěryhodných

play

dohlíží skupina nestraných rozhodčích a zapisovatelů,

kví

je

BASIC CAPABILITIES INDEX 2008

Progress & Regression since 2000

